"4 K" MODELI KO'NIKMALARI ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINFLARDA YANGI AVLOD DARSLIKLARINI O'QITISHNING USLUBIY JIHATLARI

Abdixodirova G. E.
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
"Umumiy pedagogika" kafedrasi o`qituvchisi

Tayanch so'zlar: innovatsion jarayon, qiziquvchanlik, ijodkorlik, qog'oz-qalam, doska, muloqot, jamoaviy ish, ijodkorlik, tanqidiy fikrlash.
Ключевые слова: инновационный процесс, любознательность, креативность, бумага-карандаш, доска, общение, работа в команде, креативность, критическое мышление.
Key words: innovative process, curiosity, creativity, paper-pencil, blackboard, communication, teamwork, creativity, critical thinking.

Резюме:
Ушбу мақолада "4 k" modeli ko'nikmalari asosida boshlang'ich sinflarda yangi avlod darsliklarini o'qitishning uslubiy jihatlari очиб берилган.
Резюме:
В данной статье раскрываются методические аспекты преподавания учебников нового поколения в начальных классах на основе навыков модели «4к».
Summary:
This article reveals the methodological aspects of teaching new generation textbooks in elementary grades based on the skills of the "4k" model.

Kirish. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev: "Taraqqiyotning tamal toshi, mamlakatni qudratli, millatni buyuk qiladigan kuch ilm-fan, ta'lim va tarbiyadir", - dedi. Ushbu sohaning barcha bosqichlari tubdan isloh qilinmoqda va har tomonlama rivojlantirilmoqda. Mamlakatimiz rivojlanish strategiyasining to'rtinchi ustuvor yo'nalishi ta'lim sohasi va inson kapitalini rivojlantirishga qaratilgan. Prezident 2022 yil 29 dekabr kuni xalqaro Kongress markazida " ta'lim sifatini oshirish-yangi O'zbekistonni rivojlantirishning yagona to'g'ri yo'li!" ushbu mavzu bo'yicha zamonaviy darsliklar ko'rgazmasi bilan tanishdi. Ta'lim sifatini oshirish va bolalarni o'qishga qiziqtirishning muhim omili, birinchi navbatda, yaxshi darslik yaratishdir.

Davlatimiz rahbarining 2019 yil 5712 apreldagi 29-sonli Farmoni bilan tasdiqlangan 2030 yilgacha ta'lim tizimini rivojlantirish konsepsiyasida o'qitish metodikasini takomillashtirish vazifalari belgilab berildi. Shunga ko'ra, so'nggi to'rt yil davomida darsliklarni yangilash bo'yicha ishlar olib borildi va maxsus ishchi guruh 1-4-sinflar uchun ilg'or xorijiy metodika asosida darsliklar tayyorladi. U asl nusxadan Creative Commons Attribution 4.0 xalqaro litsenziyasi bilan moslashtirilmoqda. O'zbekiston maktablarida yangi innovatsion yondashuv joriy etilishidan oldin Singapur, Xitoy, Angliya, Finlandiya, Estoniya kabi xorijiy davlatlarning ta'lim sohasidagi eng yaxshi tajribalari o'rganilib, talabalarga "4K: XXI-asr qarashlari tamoyilini o'z ichiga olgan asosiy e'tibor ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratildi.

PISA va PIRLS kabi yuqori xalqaro reytingga ega mamlakatlarning ta'limida "4K" tamoyilini o'z ichiga olgan aloqa, tadqiqot, ijodkorlikka alohida e'tibor qaratiladi va shuning uchun ular xalqaro miqyosda katta natijalarga erishmoqdalar.

Bugungi kunda tez o'zgaruvchan va doimiy rivojlanayotgan axborot sanoati, shuningdek, butun insoniyatning sanoat va axborot rivojlanishining yuqori tezligi bilan birlashtirilgan insonning zamonaviy turmush tarzi yangi shaxs va shaxsni rivojlantirishga yuqori talabni yaratmoqda. Bozor talabi jamoaviy ko'nikmalar, kasblar va mutaxassisliklarning doimiy yangilanishiga olib keladi. Ta'lim kontekstlashtirilmoqda, shuning uchun hayotning faqat bitta sohasi bilan cheklangan inson vakolatlari yetarli emas. Bugungi kunda turli xil aqliy faoliyatga asoslangan meta - kompetentsiyalarga ega bo'lish muhimdir (masalan: jamoaviy aql, empatiya va boshqalar.).2002 yilda Amerika nodavlat notijorat tashkiloti XXI asr ko'nikmalari uchun hamkorlik shaxs uchun zarur bo'lgan eng muhim vakolatlarni aniqlash va ularning potentsial rivojlanish yo'llarini o'rganish uchun yetakchi biznes guruhlarini birlashtirish uchun tashkil etilgan. u o'zlarining rivojlanish yo'llarini o'rganish uchun yetakchi biznes guruhlarini birlashtirdi. Shuningdek, ta'lim muassasalari bitiruvchilari uchun 4K kommunikativ (aloqa); hamkorlik-hamkorlik , jamoaviy ish; ijodiy fikrlash (ijodkorlik); Tanqidiy fikrlash kontseptsiyasini yaratadigan ta'lim rahbarlari: Amerika Qo'shma Shtatlari Milliy ta'lim assotsiatsiyasi, Amerika Qo'shma Shtatlari ta'lim departamenti, AOL Time Uorner Foundation, Apple Computer, Inc., Sinfda kabel, Cisco Systems, Inc., Dell kompyuter korporatsiyasi, Microsoft korporatsiyasi, SAP, Ken Kay (Prezident va hammuassisi) va dekanlar Golder-Dardis XXI-asr mehnat bozori raqobatbardosh va talab qilinadigan ko'nikmalarni talab qildi.

Tadqiqot natijalari. 4K modeli: tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, muloqot va hamkorlikni vositasi sifatida - akademik hamjamiyat tomonidan qabul qilingan 4K kontseptsiyasi keng o'rganilgan va sinovdan o'tgan, natijada ko'plab ta'lim standartlarida keng qo'llanilgan. 2010 yilda Amerika Menejment assotsiatsiyasi o'z tadqiqotida 4K kontseptsiyasining dolzarbligini tasdiqladi. Hozir, 4K ta'lim nima? Farzandimizga bu nima uchun kerak va bu tizim bilan qayerdan o'rganishimiz mumkin? keling, bu savollarga javob topishga harakat qilaylik. 20 yil oldin, hech kim SMM mutaxassislari yoki mobil ilovalarni ishlab chiquvchilar kabi kasblar mavjudligini orzu qilmagan bo'lardi. Mehnat bozori asrida bir necha yil ichida qaysi kasblar kerakligini aniq bilish mumkin emas, lekin u albatta o'zgaradi. Qo'lda ishlash haqida gapirmasa ham bo'ladi, buxgalterlar va tahlilchilarning ishi ham avtomatlashtiriladi. Aytish mumkinki, kelajakdagi ish beruvchilar faqat algoritmlar bilan almashtirib bo'lmaydigan moslashuvchanlik va ko'nikmalarga qiziqishadi. Nazariyaga kelsak, 2016 yilda Jahon iqtisodiy forumi prezidenti Davos Klaus Shvab to'rtinchi texnologik inqilob boshlanganini e'lon qildi. Uning so'zlariga ko'ra, endi robotlar biz uchun barcha ishlarni bajaradi va 2020 yilga kelib o'zini zarur deb hisoblagan har bir ishchi quyidagilarni bilishi kerak: murakkab vazifalarni hal qilish qobiliyati; tanqidiy fikrlash qobiliyatlari; ijodiy fikrlash; odamlarni boshqarish qobiliyati; jamoa bilan ishlash qobiliyati; aniqlash va aniqlash qobiliyati. boshqa odamlarning his-tuyg'ularini va o'z his-tuyg'ularini nazorat qilish; o'z fikrini bildirish va hukm qilish va qaror qabul qilish; mijozga moslashish; shartnoma tuzish qobiliyati; bir vazifadan ikkinchisiga tezda o'tish qobiliyati.

2015 yilda 4 va 10-o'rinlarni egallagan shaxsning tanqidiy fikrlash va ijodiy qobiliyatlari 2020 yilga qadar eng zarur bo'lgan uchtadan bo'ladi. Ushbu egiluvchanlikni yumshoq ko'nikmalar (moslashuvchan ko'nikmalar, kasbiy kompetentsiya) va qattiq ko'nikmalar - "qat'iy" kasbiy mahorat deb atashga qaror qilindi. Mamlakatimizda ta'lim sohasidagi mutaxassislar Davosning birinchi o'ntaligini to'rtta asosiy mahorat tizimiga qisqartirishdi va keyin unga "4K tizimi" nomini berishdi: hamkorlik (koordinator) (muvofiqlashtirish) (Sotrudnichestvo) jamoaviy ish; kommunikativ (aloqa), (dialog); ijodiy fikrlash (ijodkorlik); Tanqidiy fikrlash (Kriticheskoe mishlenie) (CriticalThinking). Agar biz har bir "K" ga alohida tushuntirish beradigan bo'lsak, tanqidiy (tanqidiy) fikrlash (Kriticheskoe mishlenie)-bu axborot oqimini boshqarish, sabab-oqibat munosabatlarini ko'rish, keraksiz ma'lumotlarni saralash va umumlashtirish qobiliyati. Muvaffaqiyatsiz bo'lgan taqdirda qaror qabul qilish va uning muvaffaqiyatlari va muvaffaqiyatsizliklari sabablarini tushunish. Ijodiy fikrlash (ijodkorlik), (Kreativnost) - o'zgaruvchan vaziyatlarda o'zini ishonchli tutish,

noan'anaviy qarorlar qabul qilish, vaziyatni turli nuqtai nazardan baholash imkonini beradi. Ijodiy odam prodyuserga aylanadi. U boshqa odamlarning tashabbuslarini rivojlantirishi va yaxshilashi mumkin. Qiyinchiliklarni engish uning uchun qiziqarli jumboqqa aylanadi. Aloqa (aloqa) - bugungi kunda har bir kishi telefon qo'ng'irog'i yoki bir kun uzoqda, ya'ni 24/7 yoki SMS uzoqda. Muzokaralar olib borish va aloqa o'rnatish, suhbatdoshni tinglash va o'z nuqtai nazarini ifoda etish qobiliyati hayotiy mahoratga aylanadi. Hamkorlik (koordinator) (muvofiqlashtirish) (sotrudnichestvo) jamoaviy ish bilan chambarchas bog'liq kasbiy vakolat. Umumiy maqsad va uning natijalarini baholash, unga erishish yo'lidagi rollarni aniqlash qobiliyati.

Munozara. Ta'lim sohasi zamonaviy rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarning mafkuraviy muhim mavzusiga aylandi. Barcha savodli odamlar ta'lim sifati mamlakat kelajagiga yo'l ochadigan va uning barqarorligi uchun asos bo'lgan qudratli kuch ekanligini yaxshi bilishadi. Har bir keksa avlod to'plangan bilim va tajribani keyingi avlodga o'tkazish yo'llarini izlab, o'rganish va o'qitishning turli usullari va vositalarini ishlab chiqdi. Bilim qalam bilan yozilib, qog'ozga tushirilgandagina abadiydir. Bilimlarni keng aholiga tarqatish yaxshilik manbai hisoblanadi. Ta'limning mas'uliyati ham juda keng. Ishlab chiqarishda yaratilgan vositalar ushbu vazifalarni hal qilishga yordam beradi. Ko'plab ta'lim vositalari mavjud. Agar biz ulardan eng muhimlariga to'xtaladigan bo'lsak, qog'oz-qalam, doska-bo'r, kompyuter, aqlli uskunalar haqida gapirishimiz mumkin. Hech kimga sir emaski, biz kompyuterlarning ta'limdagi samaradorligiga juda shubha bilan qaraymiz, chunki ko'pchilik bu vositalarsiz ta'lim sohasini tasavvur qilish qiyinligini tan oladi. O'qituvchilar uchun kompyuterni o'zlashtirish oson bo'lmadi. Bizning rivojlanish darajamiz hali ham past. Ming yillar davomida shakllangan insoniyatning o'qituvchilik faoliyatidagi kamchiliklardan biri kuzatildi. Yuqori darajada rivojlangan ishlab chiqarish texnologiyasi va bozor munosabatlari asosida hozirgi zamon imidji juda o'zgardi. Ilgari jamiyat o'qituvchilari ma'lum bir yoshga qadar ma'lum bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'lib, keyingi avlodga dars berishgan. Bilim va ko'nikmalar fondini rivojlantirish zarurati katta talabga ega bo'lmaydi. Buning sababi shundaki, texnologiya, odamlarning turmush tarzi, vositalari unchalik o'zgarmaydi.

Xulosa. Jamiyatimiz dunyoda paydo bo'ladigan har qanday yangilik, yangi loyiha, yangi texnologiyalarni qabul qilish va o'zlashtirishga qodir, katta moliyaviy resurslarga ega ekanligi quvonarli. Shuning uchun biz ta'lim sohasidagi asosiy strategiyalar yangi texnologiyalarni o'zlashtirish bilan birga talabaning fikrlash qobiliyatini oshiradigan va sifatli ta'lim beradigan an'anaviy

o'qitish usullarini rivojlantirishga asoslangan bo'lishini istaymiz. Yangi texnologiyalarni o'zlashtirish zarurligi aniq, ammo jarayon davomida ular faqat o'qituvchiga qog'oz, qalam, doska va bo'r kabi oddiy vositalar sifatida yordam berish uchun mos ekanligini payqadik. Agar biz nafaqat rivojlanishni hisobga olishimiz kerak bo'lsa, balki aqlli texnologiyalardan foydalanishda juda ehtiyot bo'lmasak, talabalar hayotida ulardan foydalanish uchun sanitariya-gigiena standartlarini yaratmasak, qat'iy nazorat o'rnatmasak," Internetga qaramlik", " kabi xavfli omillarInternetga qaramlik" va "AKT o'yinlariga qaramlik" ham bola ruhiyatiga tahdid soladi. Biz bu omillarni to'liq taqiq bilan hal qila olmaymiz. Sanitariya-gigiyena me'yorlariga muvofiq turli xil qurilmalar bilan ishlash vaqtini cheklash orqali bolaning salohiyati va texnologiya imkoniyatlarini birlashtirgan oqilona qarorlar qabul qilish haqida o'ylashimiz kerak. Shuningdek, yangi modelning yaxshi ishlashi uchun qanday shartlar mavjud? "4K" modeliga asoslangan innovatsion yondashuv maktablarda foydalanish uchun maxsus shartlarni talab qilmaydi. Masalan, talabalar viktorinalar orqali tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini, viktorinalar va mashqlar orqali muloqot qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Maktablarda bu usullardan foydalanish uchun sharoit yo'q, deyish noto'g'ri. Ilgari biz boalalarning yozilishiga ko'proq e'tibor qaratdik, ularni yozma nutqda yozdik. Yangi tajriba bilan bolalarning tanqidiy fikrlashi va o'z fikrlarini erkin ifoda etishi muhimroqdir. Talabalar muammolarga analitik nuqtai nazardan yondashishni o'rganadilar va mantiqiy fikrlash asosida o'z nuqtai nazarini shakllantiradilar.

Adabiyotlar:

1. Abdixodirova G. E. Aliyorov D. N.Tojiyev S.F.Musurmonov A. N Umumiy o`rta ta`lim maktabi o`quvchilarini ma`naviy-axloqiy tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirishda kutubxonalar, teatr va oav ahamiyati 7 –TOM 2–SON/2024-YIL /15 –Fevral pedagog respublika ilmiy jurnali 427-431 bet.

2. G Abdixodirova, K Taxirova Ta’lim jarayonida musiqa nazariyasi fanining ahamiyati - Models and methods in modern science, 2024 52-56 p.

3. G Abdixodirova, F Umarova Bolalar bog'chasi hayotida musiqa - Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences, 2024 45-48 p.

4. G Abdixodirova, F Isroilova Zamonaviy maktabda musiqa darsining ahamiyati. - Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences, 2024.

5. Musiqa san’ati rivoji. G. Abdixodirova, Z. Qodirova - Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences, 2024 42-44 p.

6. G Abdixodirova, X Fayziyeva Musiqaning shaxs rivojlanishiga ta'siri - Models and methods in modern science, 2024.

7. Ustoz san’atkor Komiljon Otaniyozov hayoti va ijodi. F.Z. Shamshiddin o'g'li, I.E. Habibullo o'g'li - International Journal of Education, Social Science & Humanities, 2024.